

Ospecificerat och annan vid urval ur Snomed CT

2022-01-18

NAG användning av Snomed CT

Innehållsförteckning

Ospecificerat och annan vid urval ur Snomed CT.....	3
Begreppsanalys.....	3
Ospecificerat.....	3
Annan/annat/övrig/övrigt.....	4
Okänt/osäkert	4
Är det "ospecificerat" eller "annan" som avses?	5
Om det som dokumenteras är "ospecificerat"	5
Snomed CT för "ospecificerat"	5
Något annat än Snomed CT för "ospecificerat"	6
Om det som dokumenteras är "annan"	6
Snomed CT för "annan"	6
Något annat än Snomed CT för "annan"	8
Möjlighet att komplettera "annan" med fritext.....	10
Bilagor.....	11
ISO 21090	11

Ospecificerat och annan vid urval ur Snomed CT

Detta dokument beskriver hur termer som "annan", "övrigt" eller "ospecificerat" kan dokumenteras med Snomed CT samt rekommendationer kring detta.

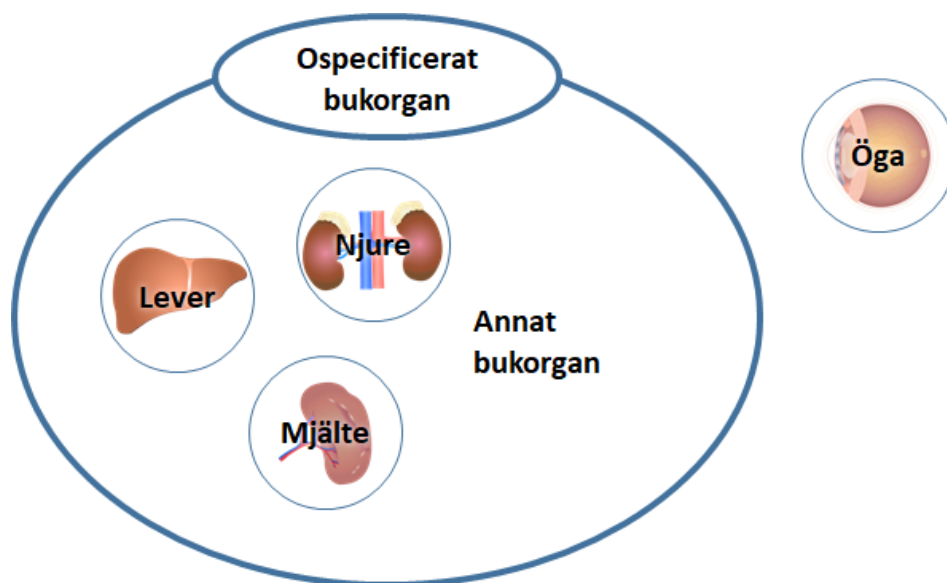
Begreppsanalys

Denna begreppsanalys avser att definiera skillnaden mellan olika termer i denna domän och gäller oavsett vilket kodverk som används för att uttrycka termerna.

Ospecificerat

Dessa termer är inte relativa till de andra termerna i ett urval eller kodverk. I till exempel en lista med *njure*, *mjälte*, *lever* och *ospecificerat bukorgan* så kan *ospecificerat bukorgan* vara vilket bukorgan som helst inklusive njure, mjälte eller lever. Det kan däremot inte vara något annat än ett bukorgan, såsom öga.

I klassifikationer förekommer detta vanligen med benämningen "xxx, ospecificerad". Ibland kallas dessa också "xxx UNS – utan närmare specifikation", på engelska "Not otherwise specified (NOS)".

1 Illustration av begreppet "ospecificerat bukorgan" som visar att ett organ i buken som anges som ospecificerat kan vara vilket bukorgan som helst.

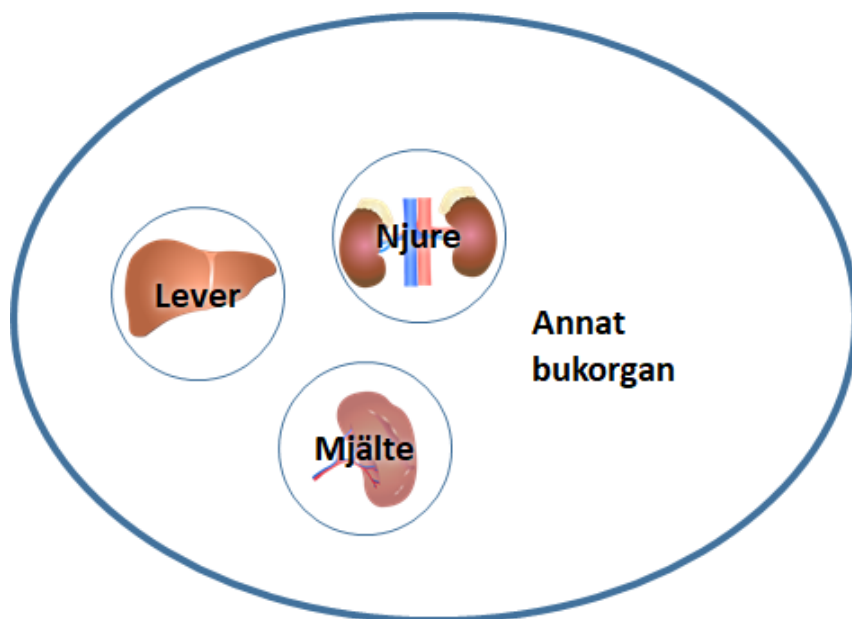
Ibland står det bara "ospecificerat" utan någon ytterligare bestämning, men det kan förstås av sammanhanget att det t.ex. gäller ett ospecificerat bukorgan. Dessa termer måste alltid tolkas i sitt sammanhang när de mappas till standardiserade begrepp och koder. Generellt bör inte termen "ospecificerat" stå ensam eftersom det öppnar för olika tolkningar.

Fortsättningsvis kallas detta för "ospecificerat" i dokumentet.

Annan/annat/övrig/övrigt

Dessa termer är relativa till det övriga innehållet i urvalet eller kodverket. I t.ex. en lista med *njure*, *mjälte*, *lever* och *annan* så motsvarar *annan* inte njure, mjälte eller lever. "Annan" skulle alltså kunna vara vad som helst annat än njure, mjälte och lever. Ofta är det underförstått att "annan" är av samma typ som de övriga alternativen i listan.

Detta är vanligt förekommande i klassifikationer. Ibland heter det "Annan specificerad xxx" eller "Xxx som ej klassificeras på annan plats", på engelska "Not Elsewhere classified (NEC)".

2 Illustration av begreppet "annat bukorgan" som visar att ett annat organ i buken utöver de organ som specifikt har angivits i sammanhanget kan vara vilket bukorgan som helst.

Fortsättningsvis kallas detta för "annan" i dokumentet.

Vid användning av urval med termen "annan" finns en risk att användare väljer den termen även om en term som bättre motsvarar det de söker finns i urvalet. Termen "annan" med betydelsen ovan (dvs. att det inte är något av de andra alternativen i urvalet/kodverket) är då felaktig. Detta kan hända till exempel om det som efterfrågas vid dokumentationstillfället finns representerat med en synonym som inte hittas.

Ett system kan möjliggöra, eller kräva, inmatning av fritext för att låta användaren ange vad "annan" avsåg.

Okänt/osäkert

Det finns andra värden som ibland används när det exakta värdet saknas, t.ex. "okänt" och "osäkert". Dessa ingår inte i detta arbete.

Är det "ospecificerat" eller "annan" som avses?

Första steget är att bestämma om utgångstermen motsvarar "ospecificerat" eller "annan" enligt begreppsanalysen ovan.

Om det som dokumenteras är "ospecificerat"

Behovet av att dokumentera något som är uttalat ospecificerat förekommer huvudsakligen i system som använder klassifikationer men bara kan hantera fyrställiga koder. Då används en fyrställig kod som motsvarar den treställiga koden, med termen "ospecificerad". T.ex. "S72.9 Fraktur på ospecificerad del av femur", vilket betydelsemässigt motsvarar "S72 Fraktur på lårben". I kliniskt språkbruk är det dock ovanligt att uttalat säga att något är ospecificerat, istället används en term motsvarande det överordnade "fraktur på lårben".

Snomed CT för "ospecificerat"

Ursprungstermer med ordet "ospecificerat" kan ofta motsvaras av ett begrepp i Snomed som är överordnat de begrepp som motsvarar de andra termerna i urvalet, i exemplet med fraktur på ospecificerad del av femur skulle det motsvaras av 71620000 | femurfraktur |.

Det finns begrepp i Snomed CT som innehåller ordet "ospecificerat" i sin term, men dessa begrepp eller termer inaktiveras som regel när de identifieras. Dessa bör alltså inte användas.

Exempel med Snomed CT för "ospecificerat"

I exemplet med bukorganen (Se bild 1 ovan) skulle "ospecificerat bukorgan" kunna motsvaras av 818993005 | organ i buk-bäckenhåla, struktur |. (En mer användarvänlig synonym skulle kunna tas fram, t.ex. "buk-bäckenorgan".)

3 Illustration som visar hur överordnade begrepp i Snomed CT kan användas för att ange att något är ospecificerat.

Konsekvenser av att välja Snomed CT för "ospecificerat"

Ingen information förloras när ett generellt (överordnat) Snomed CT-begrepp används för en ursprungsterm som innehåller "ospecificerat". Betydelsen av det generella Snomed CT-begreppet blir den samma som ursprungstermen. Om det däremot inte finns ett Snomed CT-begrepp på rätt detaljeringsnivå går det ofta att göra ett nytt för att täcka behovet.

En fördel med att använda Snomed CT är att informationen kan analyseras med logiken i Snomed CT samt att det går att ta fram synonymer för att täcka behov i olika sammanhang. Det går däremot inte att skapa synonymer som innehåller ordet "ospecificerat".

En nackdel med att använda Snomed CT är att det krävs domänkunskap för att välja begrepp på rätt nivå.

Något annat än Snomed CT för "ospecificerat"

Eftersom det oftast går det att hitta eller skapa ett begrepp ur Snomed CT som motsvarar betydelsen som efterfrågas finns sällan behov av något annat för "ospecificerat" om urvalets övriga innehåll består av begrepp ur Snomed CT.

Om det som dokumenteras är "annan"

Snomed CT är avsiktligt konstruerat för att inte ha begrepp som betyder "annan" i bemärkelsen att det inte motsvarar något av de övriga alternativen. En anledning är att "annan" inte har en fast (permanent) betydelse utan ändrar betydelse när något av de andra begreppen i listan ändras, läggs till eller tas bort. Denna skiftning i betydelse kallas ibland på engelska "semantic drift"¹.

Ett begrepp exakt motsvarande "annan" går alltså inte att ha i Snomed CT.

Snomed CT för "annan"

Den lösning som finns med Snomed CT för att uttrycka "annan" är att välja ett överordnat begrepp, dvs. precis som för "ospecificerat". Det innebär att informationen om de övriga begreppen som fanns att välja på i urvalet, och som det eventuellt inte var, förloras. I gengäld är det inte säkert att den som valde begreppet hade tagit ställning till alla andra alternativ (se diskussion om detta under begreppsanalysen ovan).

Det går inte att göra en synonym med termen "annan" till något begrepp i Snomed CT. Däremot kan en lokal term med ordet "annan" visas i användargränssnittet och vara mappad mot det valda överordnade Snomed CT-begreppet. Sådan mappning måste göras med omsorg så att det utifrån sammanhanget där termen visas är otvetydigt att betydelsen motsvaras av det valda Snomed CT - begreppet.

Exempel med Snomed CT för "annan"

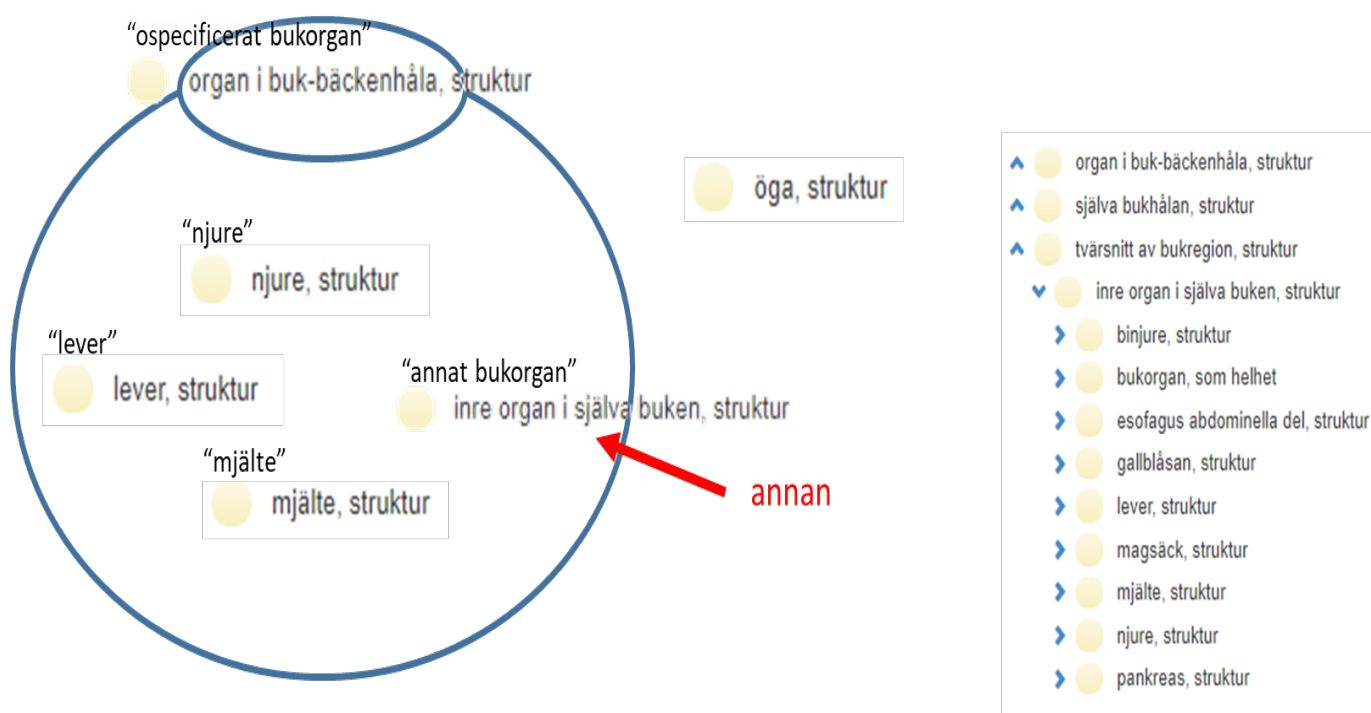
I bilden visas samma termer som i begreppsanalysen ovan men nu med Snomed CT begrepp. Termen "annat bukorgan" har mappats till 699602007 | inre organ i själva buken |. Det skulle

---

¹ Cimino JJ. Desiderata for Controlled Medical Vocabularies in the Twenty-First Century. *Methods Inf Med* 1998;37(04/05):394–403

också ha gått att välja det ännu mer generella begreppet 818993005 | organ i buk-bäckenhåla | vilket dock i det aktuella exemplet används för att beteckna "ospecificerat".

Valet av överordnat begrepp behöver göras i relation till sammanhanget som urvalet används i. Ett mer detaljerat begrepp för "annan" kommer närmare betydelsen som termen avser att representera, men begreppet måste vara överordnat alla de andra begreppen i urvalet, eller som minimum inkludera alla möjliga syskon till de andra begreppen i urvalet. I praktiken blir det dock oftast det begrepp som är närmast överordnat alla de andra begreppen i urvalet.

4 Illustration som visar hur överordnade begrepp i Snomed CT kan användas för att uttrycka något annat utöver det som anges i sammanhanget.

Vid konfiguration av ett system går det att visa termen "annat bukorgan" i användargränssnittet och peka på Snomed CT begreppet 699602007 | inre organ i själva buken | men det går inte att göra en synonym med termen "annat bukorgan" till begreppet.

Konsekvenser av att välja ett Snomed CT-begrepp för "annan"

En fördel med att välja ett överordnat Snomed CT begrepp är att informationen kan sökas och bearbetas på samma sätt som om den som dokumenterat valt ett mer detaljerat begrepp.

En nackdel är att det överordnade begreppet betyder vilket som helst av de underordnade begreppen, även de som den som dokumenterat mer eller mindre avsiktligt valt att inte använda. Den informationen går i de fallen förlorad.

Något annat än Snomed CT för "annan"

Ett annat alternativ är att använda ett annat kodverk för att uttrycka "annan".

I alla lägen där termer från olika kodverk används tillsammans måste, utöver termen och koden, information om vilket kodverk som termen hämtas från, inklusive version av kodverket, lagras. Detta kallas "semantisk tripplett".

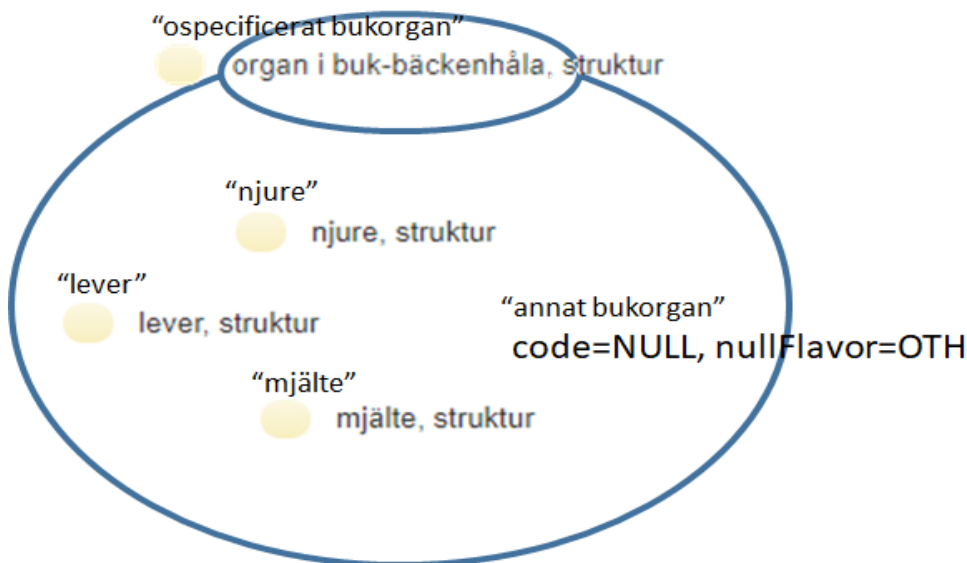
Exempel:

64033007	njure, struktur	http://snomed.info/sct/45991000052106/version/20211130
10200004	lever, struktur	http://snomed.info/sct/45991000052106/version/20211130
78961009	mjälte, struktur	http://snomed.info/sct/45991000052106/version/20211130
OTH	other	http://terminology.hl7.org/CodeSystem/v3-NullFlavor version 2018-08-12

"Annan" enligt ISO 21090

ISO 21090 används av bland annat NI (och därmed i NIM:ar), HL7 v3, CDA (vilket inbegriper europeiska e-recept och patientöversikten) och ISO 13972 (clinical information models). Att någon använder ISO 21090 behöver dock inte betyda att nedanstående lösning används.

I ISO 21090 (se även bilaga) finns en möjlighet att uttrycka annan genom att ange NULL som värde för ett kodat element och sedan ange en "null flavor", alltså vad värdet NULL betyder i just detta sammanhang. Ett av de tillåtna värdena för nullFlavor är "OTH, other = *The actual value is not a member of the set of permitted data values.*" I exemplet nedan används värdet NULL tillsammans med nullFlavor = OTH för att, i det här fallet, uttrycka "annat bukorgan".

5 Illustration som visar hur ett begrepp som anges som "annan" i ett visst sammanhang kan uttryckas med hjälp av standarden ISO 21090

”Annan” enligt praxis inom FHIR

I FHIR finns kodverket NullFlavor (<http://hl7.org/fhir/v3/NullFlavor/cs.html>) varifrån man väljer en eller flera termer för detta och lägger till i det aktuella urvalet. För betydelsen ”annan/övrigt” finns koden ”other” (OTH).

Detta kodverk är likt men inte exakt samma som ISO 21090. Dessutom läggs koden direkt i det aktuella urvalet till skillnad från ISO 21090 där koden NULL används tillsammans med nullFlavor OTH.

6 Illustration som visar hur ett begrepp som anges som ”annan” i ett visst sammanhang kan uttryckas enligt praxis inom standarden FHIR

I resursen Observation finns också elementet DataAbsentReason (<https://www.hl7.org/fhir/valueset-data-absent-reason.html>) som kan hålla mer information om varför information saknas, men också alternativet ’as-text’ där själva informationen i så fall lagras.

”Annan” enligt OpenEHR

Inom OpenEHR finns inte något gemensamt rättesnöre för hur annan/övrigt ska hanteras. Se t.ex. diskussion här: <https://discourse.openehr.org/t/how-to-represent-other-for-coded-values/669>

”Annan” enligt Ineras tjänstekontrakt

Tjänstekontrakten använder ISO 21090 men inte deras null-flavor. I exempelvis Infektionsverktyget finns en egen kod som motsvarar ”annan”, och tjänstekontraktet för laboratoriemedicin v.4.0 har anammat en lösning liknande den i FHIR. I övrigt hanterar inte tjänstekontrakten ”annan”.

Konsekvenser av att inte välja Snomed CT för "annan"

När en kod som betyder bara "annan", som i exemplen ovan, används så finns ingen information om betydelsen av begreppet med i själva koden. Den informationen kan härledas ur sammanhanget som den används i, som alltså måste följa med för att koden ska kunna tolkas korrekt.

Möjlighet att komplettera "annan" med fritext

Den som väljer att dokumentera "annan" (oavsett alternativen som beskrivs här) har i regel mer information om förekomsten som behöver dokumenteras. Denna information kan fångas med ett fritextfält. Texten kan ligga till grund för förslag på lämpliga Snomed CT-begrepp, både för det enskilda tillfället och för att utöka urvalet.

University of Nebraska Medical Center har beskrivit hur de utvecklat en process där en fritext anges av användaren (typiskt hälso- och sjukvårdspersonal) när ett begrepp saknas. Senare knyts detta till rätt betydelse, antingen existerande eller ett nytt begrepp, i en särskild manuell process.²

---

²Just-in-time coding of the problem list in a clinical environment.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2232253/>

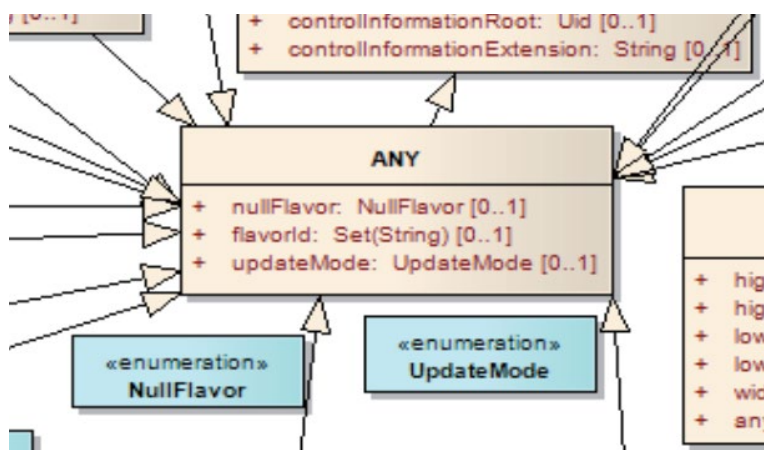
Bilagor

ISO 21090

ISO 21090 bygger på datatyper från HL7 men har under standardiseringsprocessen ändrats något i förhållande till förlagan. Alla datatyper i ISO 21090 har möjlighet att ange en 'nullFlavor' när inget annat värde anges. Kodverket för nullFlavor i ISO 21090 (OID: 2.16.840.1.113883.5.1008, observera att HL7 är ägare till OID:en) innehåller koden "other" (OTH) med betydelsen "The actual value is not a member of the set of permitted data values ..."

Det finns andra koder i kodverket för nullFlavor men detta arbete berör enbart "other".

(Källa: SS-EN ISO 21090:2011, kap 7.1.4 Null and NullFlavor)

NullFlavor Enumeration. OID: 2.16.840.1.113883.5.1008			
1	NI	No information	The value is exceptional (missing, omitted, incomplete, improper). No information as to the reason for being an exceptional value is provided. This is the most general exceptional value. It is also the default exceptional value.
2	INV	Invalid	The value as represented in the instance is not a member of the set of permitted data values in the constrained value domain of a variable.
3	OTH	Other	The actual value is not a member of the set of permitted data values in the constrained value domain of a variable (e.g. concept not provided by required code system).
4	PINF	Positive infinity	Positive infinity of numbers.
4	NINF	Negative infinity	Negative infinity of numbers.
3	UNC	Unencoded	No attempt has been made to encode the information correctly but the raw source information is represented (usually in originalText).
3	DER	Derived	An actual value may exist, but it must be derived from the information provided (usually an expression is provided directly).
2	UNK	Unknown	A proper value is applicable, but not known.
3	ASKU	Asked but unknown	Information was sought but not found (e.g. patient was asked but didn't know).
4	NAV	Temporarily unavailable	Information is not available at this time, but it is expected that it will be available later.
3	NASK	Not asked	This information has not been sought (e.g. patient was not asked).
3	QS	Sufficient quantity	The specific quantity is not known, but is known to be non-zero and is not specified because it makes up the bulk of the material. 'Add 10 mg of ingredient X, 50 mg of ingredient Y, and sufficient quantity of water to 100 ml.' The null flavor would be used to express the quantity of water
3	TRC	Trace	The content is greater than zero, but too small to be quantified.
2	MSK	Masked	There is information on this item available, but it has not been provided by the sender due to security, privacy or other reasons. There may be an alternate mechanism for gaining access to this information. WARNING — Use of this null flavor does provide information that may be a breach of confidentiality, even though no detailed data are provided. Its primary purpose is for those circumstances where it is necessary to inform the receiver that the information does exist without providing any detail.
2	NA	Not applicable	No proper value is applicable in this context (e.g. last menstrual period for a male).